

Ulvejagt

sammenligning mellem de to jagtformer, men begge former var med til at befri Jylland for disse rovdyr.

Noter: 1) Wiberg: Dansk Præstehistorie. 2) E. Tang Kristensen: Jysk Almueliv, nr. 1748.

VESTEREGNENS ULVE

Mens den skovrige østeregn i gamle dage havde en farlig bestand af ulve, var forholdene noget anderledes i den vestlige del af Ribe amt, hvor skovene tidligt forsvandt. I Kærgård birks tingbøger 1592—1679, som jeg har gennemgået, er det ikke lykkedes mig at finde noget om ulve, heller ikke i Vester Horne herreds tingbøger 1613—1678, som jeg har gennemgået størsteparten af. I Østre Horne herreds tingbog 1665-67, den eneste bevarede fra dette herred, er ulve ikke omtalt, lige så lidt som i nogle stikprøver i Skast herreds og Varde bys tingbøger. Måske kan det dog skyldes, at det først er ved forordningen af 8. december 1688, »at den, som nogen ulv kan fange eller døde på proprietærs grund, enten i enemærke eller fællid, skal den næste tingdag bringe den til tinget, hvor »ulven« skal aftages og råden ved tinget ophænges, og skal herredsskriveren det i tingbogen indføre«. Malt herreds tingbog for 1682, altså fra tiden før jagtloven, viser dog, at en mand og hans medbrødre, der havde dræbt to ulve, fik tilstået og udbetalt en belønning »efter gammel skik«.1)

Tingbøgernes mangel på oplysninger om ulve i Vesteregnen kan altså ikke tages som bevis for, at der ikke fandtes ulve derude, men blot antyde, at de

næppe var så talrige som længere øster på. For øvrigt var der også mange ulve i Sønderjylland.

At der ikke var så mange ulve i den vestlige del af amtet, synes også at bekræftes af, at bønderne i Riberhus amt fandt det ganske urimeligt, at de skulle møde til jagt i et slesvigsk amt, og at de fik medhold hos amtsforvalterne, der ikke inddrev bøderne for udeblivelsen, da mandskabet ikke mødte. Havde de selv været hårdt plaget, havde de vel været lige så velvillige som bønderne i Koldinghus amt, der tilbød sig selv. I 1737 og 1743 nægtede stiftamtmand Gabel at udkommandere bønderne fra Ribe amt til ulvejagt i Sønderjylland.²⁾

Men ulve var der herude. Store ulvejagter foregik også her. I 1660erne, da feltherren Hans Schack var amtmand på Riberhus, lod dennes ridefoged Bennick samtlige bønder i herrederne omkring Varde opbyde til ulvejagt. 1683 fangede jægermester Brockdorff 8 ulve i én såt ved Varde. Og 1688 indberetter landjæger, tyskeren Lampmann, at i de store heder ved »Ring Kopben« (Ringkøbing), »Warre« (Varde), Ribe og »Vester Kandte« (Vesterkanten) kunne der fanges mange ulve, når blot dygtige folk stod for garrene.³⁾

Markbogen 1683 viser, at navnlig enlige gårde og små landsbyer i Øster Horne herreds vidtstrakte heder led stor skade af ulve, således Fruerlund i Horne sogn. Stavskjær i samme sogn var dengang »en gård i heden, hvorpå et gammelt, ganske brøstfældigt hus. Gården led stor skade af ulve, såsom den lå i vild hede«. Også Letbæk mølle, der ligger i kanten af Kraruplund, led 1638 skade af ulve. Niels Nielsen Degn i Billum by boede 1687 på ryttergods. Fra ham tog ulven »hans bedste ko, og han er der foruden en arm mand«, så ryttersessionen besluttede, at han skulle

»forhjel্পes med penge til en kos indkøb«. Derimod fik en rytterbonde i Dejrup i Ovtrup sogn 1706 den besked, at han måtte hjælpe sig selv, skønt han klagede over at have lidt skade af ulvebid og anden vanlykke på bæster og kvæg.

Endnu 1766 blev der i Gørding, Malt og Skast herreder afholdt en af de store og af bønderne så forhadte ulvejagter. Samme år fortæller Ansager præst om sit sogn: »Ikke sjældent har sognet ulejlighed af ulve formedelst den store og åbne strækning af hede og moser, som omgiver sognet flux på alle sider, og hvor slige dyr har lejlighed at holde sig og har råderum... Ulven amuserer sig helst med fårehjorden, men når han er grådig, binder an med hesten og koen end sige det mindre kvæg, og disse vilde jægere står ikke ganske til at udrydde, lad være de hades, efterjages og efterstræbes ved alle lejligheder«. ⁴⁾

Fra Slaugs herred fremvistes i årene 1695—1744 gang på gang ulve, dog mest ulveunger, på tinge.

Længe holdt ulvene sig i det store Grimstrup krat, Danmarks største. 1766 indberetter præsten om vilde dyr i sognet og skriver, at der er »ulve, harer og nogle få rådyr i Grimstrup krat«. Ifølge O. Nielsen var det hjemstedet for Skast herreds sidste ulve. ⁵⁾

1743 giver den Varde-borgmester en beskrivelse af faunaen på egnen. ⁶⁾ Her hedder det bl. a.: »Ræve er her og nogle af, ja undertiden og mest i stærke vintre nogle ulve, som da strejfer her ud fra skoven«.

Det er utvivlsomt rigtigt, hvad her skrives om ulve på Vardeegnen. Men andetsteds vesterude kunne de endnu være slemme nok. Samme år var biskop H. A. Brorson på visitats i Vester Vedsted. Han beretter, at dette sogn led overlast af en mængde ulve, idelige stormfloder og kvægpest, så mange i den menighed led nød. ⁷⁾ »Jeg beder en bøn til Deres kgl. Majestæt

om hjælp for disse arme folk i Vester Vedsted«. — 1763 fortæller Th. Bredsdorff i Ollerup, at ulvene da ikke havde egentlig opholdssted i Vestjylland, »dog hørte jeg for 8 år siden, da jeg besøgte mine salige forældre [præstefolk i Lunde-Ovtrup], at der vinteren tilforn havde indfundet sig nogle ulve der på egnen og med temmelig dristighed var kommet lige til Lunde præstegård, men de blev dog i tide ødelagt«. ⁸⁾

Ja, så sent færdedes der ulve herude, at de har levet i folkemindet lige til vore dage. Jens Larsen Jensen, nu rentier i Mejls ved Varde, skrev i 1932 i en notits i »Ribe Amts Tidende« om en ulvs død på Randsig hede i Ovtrup sogn. Jensen ejede i sin tid Bålgård i samme sogn, hvilken gård havde været i hans slægts eje siden 1780, og begivenheden er sket efter dette år. En gårdmand fra Vittarp var under en jagttur kommet ud på Randsig hede, og her møder han en ulv. Hans kugler var sluppet op, men resolut rev han en knap af sin frakke, ombankede knappens øje og puttede den i bøssen, og med den skød han ulven.

Også de to brødre Frederik og Niels Horsbøl i Tistrup sogn har fortalt Evald Tang Kristensen, at deres bedstemoder, der var født 1730, kunne huske ulve, »men der var dengang ikke mange«. — »I Grene kunne ulvene om aftenen komme ned til åen og tude, te det var grovt«, fortalte en mand til Evald Tang Kristensen. »I Billund havde de et føløg, der sloges med en ulv en hel nat. Det var så fortunlet om morgenen, at sveden drap ned ad hende. Men hun frelste dog føllet«. ⁹⁾

Der fortælles også, at den sidste ulv blev skudt ved Varde i 1814, »og siden har aldrig nogen mærket til ulve her i landet«. Torstrup smed, Ebbe Alexandersen, født på Lønborggård gods 1810, fortalte: »Den gamle Peder Svas, en skytte på Lønborggård, var med til at

skyde de to sidste ulve her på egnen. De blev ved med at forfølge dem fra Lønborggård og tog dem i Alslev mølledam«. — Også andre egne gør krav på at være skuepladsen for udryddelsen af landets sidste ulv. Således hører man fra Østjylland: »Den sidste ulv blev dræbt i det 19. århundrede af Mikkell Ulv i Jelling«.

Jagthistorikeren C. Weismann slår imidlertid fast, at det var i året 1813, at den sidste ulv blev skudt, en meget stor han. Det var ved Estvadgård syd for Skive, efter at den havde taget et føl. »De senere anmeldte har været store hunde«. — Måske har dyret fra Varde eller Alslev mølledam ikke været anmeldt.

H. K. Kristensen.

Noter: 1) Vald. Andersen: Hærvejsognet Læborg 22 f. 2) C. Weismann: Vildtets og Jagtens Historie 478, 486. 3) Sst. 474, 481. 4) 1. jyske rytter reg. regnsk. 1687—88, 1706. Weismann 492. Indberetn. t. biskop Bloch 1766. 5) Møller: Slaugs Herred, 12 f., O. Nielsen: Skadst Herred, 83. 6) Da Kanc. Efterretn. om Købstæder og Amter, indsendt i Henhold til Oversekr. Skr. 1743, 6. April. 7) Arb. Ribe V, 578. 8) Ny kgl. Sml. 4° 652, nr. 3. Det kgl. Bibl. 9) Tang Kristensen: Jysk Almueliv I, 336, 359,360.